

SAHLGRENKA AKADEMIN
INSTITUTIONEN FÖR VÅRDVETENSKAP OCH HÄLSA

Lat, glupsk och oattraktiv?

Sjuksköterskestudenters fördomar om personer med fetma

Danial Moeeni Taghavi
Ida Andersson

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Examensarbete i omvårdnad OM5250 - Sjuksköterskeprogrammet
Nivå:	Grundnivå/
Termin/år:	Vt/2021
Handledare:	Lisen Dellenborg
Examinator:	Ida Björkman

Institutionen för Vårdvetenskap och hälsa

Sammanfattning

Fetma är ett världsomfattande problem som innebär många hälsorisker. Forskning om personer med fetma visar att stigmatiseringen i sig kan leda till fler hälsorisker. Att få ett nedvärderande bemötande kan få stora konsekvenser som leder till att personer med fetma inte vågar söka vård. Sjuksköterskor har i uppgift att bemöta varje person som söker vård på ett respektfull och fördomsfritt sätt. Dessvärre visar forskning att fördomar mot personer med fetma är vanliga bland sjuksköterskor. Finns fördomarna redan hos sjuksköterskestudenterna och hur tar de sig i så fall uttryck? I den här uppsatsen som är en litteraturstudie i vilken vi sökte efter artiklar i databaser för att ta reda på om och vad sjuksköterskestudenter hade för attityder gentemot personer med fetma. Sökningen genererade artiklar som påvisade att sjuksköterskestudenter överlag hade negativa attityder gentemot personer med fetma, men attityderna förbättrades efter en intervention. I jämförelsestudier mellan färdiga sjuksköterskor och sjuksköterskestudenter hade studenterna bättre attityd än färdiga sjuksköterskor som jobbat. Slutsatsen är att negativa attityder förekommer i stor utsträckning inom hälso- och sjukvården.

Sökord: Fetma, Attityder, Stigmatisering, Personcentrering, Hälsa och Lidande.

Innehållsförteckning:

1. Inledning & Bakgrund	4
1.1. Inledning.....	4
1.2. Bakgrund.....	4
1.3. Tidigare forskning.....	5
1.4. Terminologi.....	5
1.5 Teoretiskt ramverk.....	7
1.6. Problemformulering & Syfte.....	7
2. Metod	9
2.1. Metod och tillvägagångssätt.....	9
2.2. Söktabell.....	10
2.3. Material.....	11
2.4. Analys.....	11
2.5. Etisk granskning.....	12
3. Resultat	12
3.1. Teman.....	12
3.2. Tillskrivning av negativa karaktärsdrag.....	13
3.2.1. Sociodemografisk data, attityder & övertygelser.....	13
3.3. Vikten av kunskap om området.....	14
3.3.1. Intervention förbättrar attityder och motverkar fettfobi.....	14
3.4. Villighet att behandla patienter med fetma.....	15
4. Metoddiskussion	15
5. Resultatdiskussion	16
5.1. Resultatdiskussion.....	16
5.2. Implikationer för vården.....	18
5.3 Förslag för vidare forskning.....	18
6. Slutsats	18
Referenslista	20
Bilagor	24
Bilaga 1 - Granskningsmall.....	24
Bilaga 2 - Artikelöversikt.....	25

1. Inledning & Bakgrund

1.1. Inledning

Enligt en undersökning av Folkhälsomyndigheten uppgav 52% av de tillfrågade svenskarna i åldrarna mellan 16-84 att de är överviktiga eller lider av fetma (Folkhälsomyndigheten, 2021). Mellan åren 2006-2020 har även andelen personer med övervikt eller fetma ökat inom alla samhällets skikt, med en särskild ökning bland unga och äldre. Vidare beräknas att över en miljon svenskar idag lider av fetma (Folkhälsomyndigheten, 2021). Samtidigt är attityder gentemot överviktiga personer samt personer som lider av fetma negativa i samhället och även vårdpersonal. Redan 2002 skrev svenska "Läkartidningen" om hur negativa attityder från vårdpersonal är vanliga och att de föreställningar om personer med övervikt som fanns påverkade kvalitén den vård patienterna fick samt att de inte alltid rätt sorts vård (Läkartidningen, 2002). Nästan två decennier senare skriver Susanne Brandheim (2017) sin doktorsavhandling om vårdpersonalens bemötande av personer med övervikt samt personer med fetma och återigen påvisas att vårdpersonal innehar negativa attityder kring övervikt samt fetma. Brandheim (2017) belyser även stigmatisering av personer med fetma eftersom stigmatisering, förutom att vara moraliskt felaktig och mot Hälso- och sjukvårdslagen (2017) i sig leder till ohälsa och lidande. En viktig fråga är om sjuksköterskor redan som studenter ger uttryck för negativa attityder gällande personer med övervikt och fetma.

1.2. Bakgrund

Länge har övervikt bara varit ett välfärdsproblem, men det har nu spridits till mer fattigare delar i världen. Enligt World Health Organization (WHO) finns det fler överviktiga än underviktiga i de flesta delar av världen med några få undantag. Övervikt innebär ett överskott på fett och ett Body Mass Index (BMI) över 25 innebär övervikt och ett BMI över 30 fetma. WHO framhåller att övervikt och fetma ökar riskerna för allvarliga sjukdomar. Diabetes är ett exempel på en allvarlig följsjukdom, som har ökat fyra gånger sedan 1980-talet (WHO, u.å). Övervikt och fetma orsakas av olika faktorer, däribland genetik, kost, livsvillkor och livsstil, men enligt Folkhälsomyndigheten har den svenska livsmiljön blivit mer "obesogen" som innebär att miljön i sig bidrar till fetma (Folkhälsomyndigheten, 2021).

En väsentlig del av omvårdnadsarbetet är bemötande och kommunikation mellan sjuksköterskan och personen som söker vård. I ICN:s Etiska kod för sjuksköterskor beskrivs fyra grundläggande områden där sjuksköterskan har sitt ansvar: främja hälsa, förebygga sjukdom, återställa hälsa och lindra lidande. Enligt Svensk sjuksköterskeförening (2017) så ligger de mänskliga rättigheterna till grund för att omvårdnad ska ges på ett respektfullt sätt och att sjuksköterskan ska visa medkänsla och trovärdighet. Sjuksköterskan har dessutom en lagstadgad skyldighet att inte diskriminera patienter enligt Diskrimineringslagen (2008), samt att vårda alla patienter jämlikt (Hälso- och sjukvårdslagen, 2017).

1.3. Tidigare forskning

Den stigmatisering som finns av personer med övervikt och fetma idag är dokumenterad i forskning som visar att stigmatisering i sig leder till försämrad hälsa. Forskarna Wu och Berry (2017) tar i sin översiktsartikel upp hur stigmatisering av övervikt och fetma inom vården kan få negativa hälsoeffekter för personen i fråga och lyfter fram den samhälleliga bilden av att övervikt har med en persons dåliga karaktär att göra bidrar till stigmatiseringen. Det är av stor vikt att vårdpersonal blir medvetna om sina egna fördomar och bidragande till stigmatisering. Flera av de studier Wu och Berry (ibid.) undersökte påvisade att personer med övervikt eller fetma som utsätts för stigmatisering rörde på sig mindre och var mindre benägna att börja med fysisk aktivitet. Stigmatisering kring vikt kan med andra ord bidra till personer med övervikt och fetma går upp ytterligare i vikt. Andra dokumenterade negativa hälsoeffekter av stigmatisering kring vikt var depressiva symtom, ångest, social fobi och missbruk av alkohol och droger (Hatzenbuehler et al. 2009). Wu och Berry (ibid.) lyfter fram att de flesta av studierna tar upp psykologiska hälsoeffekter av stigmatisering, medan få hade undersökt fysiska hälsokonsekvenser. En av de få studier som lyfter hälsokonsekvenser är Tsenkova et al. (2011) vars studie som påvisar att personer som ofta blivit utsatta för stigmatisering för sin vikt hade ett högre värde av HbA1c i blodet, som är ett värde på hur blodsockernivåerna har varit under en längre tid.

Brandheim (2017) diskuterar i sin avhandling att övervikt borde tas med i Diskrimineringslagen som en åttonde diskrimineringsgrund. Att det i dagsläget inte finns någon lag mot diskriminering av överviktiga kan leda till att överviktiga människor inte vågar berätta om de blivit utsatta för kränkande bemötande, samt att kränkande bemötande av överviktiga kan leda till att personerna inte vågar stå upp för sig själva eller stå på sig när de blir felaktigt behandlade. Något som Phelan et al. (2015) styrker i deras översiktsartikel där personer som stigmatiserats och förknippas med negativa stereotyper kring fetma är att det kan påverka kvaliteten på vårdmötet. Stigmatisering kring fetma kan leda till att personer med fetma inte vågar söka sig till vården för de är rädda för hur de ska bli bemötta, samt känna skuld och skam för sin vikt (Phelan et al. 2015). I Lewis et al. (2011) studie visade hur personer med fetma blivit påverkade av stigmatisering kring kroppsvikt och började tro på de negativa stereotyper som tilldelats personer med fetma, som att vara lat, glupsk och oattraktiv. Det i sin tur gjorde att personerna inte vågade delta i sociala sammanhang och undvek aktiviteter som innefattade fysisk aktivitet. Vidare upptäckte Lewis et al. (ibid.) att då självförtroende och självkänsla blev låg efter att ha blivit utsatt för stigmatisering var det ytterst få som vågade leva ut sina drömmar eller inleda en ny kärleksrelation.

1.4. Terminologi

Hälsa - Ett centralt begrepp i detta arbete för att förstå vad stigmatisering gör med personer med övervikt och fetma är hälsa och ohälsa. Hälsa innebär enligt WHO frånvaro av sjukdom, vilket Willman (2014) menar går att kritisera då hälsa som begrepp innehåller många olika dimensioner och aspekter. Hälsa handlar inte bara om det fysiska och psykiska välmåendet, utan kan även handla om det sociala, ekonomiska, existentiella och kulturella. Hälsa kan även innefatta hur en person upplever sitt välbefinnande och känsla av sammanhang (Willman ibid.). Individens själv kan uppleva sig hälsosam och välmående även om hen är drabbad av en sjukdom och Willman (ibid) förklarar också att graden av sjuklighet kan påverkas av till exempel ensamhet, smärta och sociala faktorer.

Fetma - Som redan nämnts så innebär ett Body Mass Index (BMI) över 25 övervikt och ett BMI över 30 fetma. BMI räknas ut genom vikt i kilo delat på sin längd i meter som först multiplicerats två gånger. Formeln är följande $\text{kg}/(\text{m} \times \text{m}) = \text{BMI}$. Fetma är dock mer än bara ett mått på BMI, även om BMI är det vanligaste måttet som vården utgår ifrån. Ett annat sätt att mäta fetma är midjemått vilket till skillnad från BMI kan ge indikationer på fetmans svårighetsgrad (Eklund & Forsberg, 2016). Fetma uppstår inte bara av för högt kaloriintag och underskott på fysisk aktivitet. Eklund och Forsberg (ibid.) understryker att faktorer som miljö, arv och den psykosociala aspekten spelar in.

Lidande - Lidande är ett ord som inte bara betyder att en person lider av sjukdom eller symtom på sjukdom. Lidande kan till exempel orsakas av en persons hemsituation, utebliven vård, vårdskada eller av ett dåligt och kränkande bemötande av vården (Svensk Sjuksköterskeförening, 2016) vilket detta arbete handlar om. Lidande kan av den lidande personen uppfattas som meningslöst eller meningsfullt. Lidande kan innebära personlig utveckling för en människa, men kan även innebära enorma hinder i livet för en människa (Wiklund Gustin, 2014). Lidande kan ibland delas i tre olika kategorier: sjukdomslidande, livslidande och vårdlidande. Sjukdomslidande innebär att vara besvärad av ett sjukdomstillstånd eller att vara besvärad av symtom. Livslidande innebär att till exempel ett trauma har inträffat som leder till att livet påverkas. Det sistnämnda, vårdlidande är något som en sjuksköterska kan påverka då vårdlidande till exempel uppstår då en person som vårdas uppfattar sig förminskad och kränkt av vårdaren. Det är den form av lidande vi fokuserar på i detta arbete. Vårdlidande kan även innefatta upplevelse av vanvård. Det är viktigt i rollen som sjuksköterska att inte låsa sig vid att lidande endast gäller kroppen, utan betrakta människan som en helhet där det kan vara mer än själva kroppen som lider (Wiklund Gustin ibid.).

Stigmatisering - Folkhälsomyndigheten (2020) menar att stigmatisering betyder att en person står utanför samhällets normer och ses som en udda och konstig människa. Någon som utsätts för stigmatisering kan av samhället i stort anses ha ett mindre värde och associeras med negativa stereotyper. Stigmatisering kan därför leda till dåligt bemötande inom vården och till diskriminering av personen, vilket ofta leder till att personen i behov av vård känner skam och skuld. Det i sin tur kan leda till att en person i behov av vård inte vågar söka vård (Folkhälsomyndigheten, ibid.). Att bli utsatt för stigma kring sin fetma kan påverka en persons välmående och kan påverka synen på sitt eget värde som människa och skapa lågt självförtroende.

Diskriminering och Diskrimineringslagen - Diskrimineringsombudsmannen (DO) förklarar att diskriminering innebär att en människa har blivit orättvist behandlad eller blivit kränkt av en myndighetsperson eller av en organisation. Därav kan en privatperson inte diskriminera någon enligt Diskrimineringslagen (2008). Diskrimineringslagen (2008) innefattar sju diskrimineringsgrunder: kön, ålder, funktionsvariationer, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, könsöverskridande identitet eller uttryck och religiös åskådning. Området vikt ingår inte i diskrimineringsgrunderna, vilket Brandheim (2017) kritiserar i sin doktorsavhandling.

1.5. Teoretiskt ramverk

I Svensk Sjuksköterskeförenings Värdegrund för Omvårdnad (2016) beskrivs hur varje människa är unik och har egna berättelser och upplevelser som måste bemötas med värdighet och respekt. En person som är i behov av vård befinner sig i ett sårbart läge där personen ibland kan känna sig skör och känslig. Därav betonar Svensk sjuksköterskeförening (ibid.) att det är viktigt att skapa ett förtroende och visa respekt för sårbarheten hos personer som söker vård. Sjuksköterskor måste besitta ett visst sorts mod. Ett mod att vara ett moraliskt stöd och säga ifrån mot oetiska handlingar från till exempel kollegor som kanske förminskar en person i behov av vård.

Kristensson Ugglå (2014) menar i sin text att för att personcentrerad vård ska kunna bedrivas så måste en person kunna definieras. Traditionellt har människans personskap inom vården definierats utifrån det mätbara biologiska, vilket har begränsat också av den antihumanism som medföljde det strikt vetenskapliga mätbara perspektivet på personskapet. I den modern-humanistiska synen definieras personskapet utifrån det medicinska samt sociala aspekter såsom autonomi, värdighet och integritet. Individens rätt till autonomi, rätten att välja inom sitt liv, betonas. Kristensson Ugglå (ibid.) skriver att autonomin inte dock alltid är självklar, som vid sjukdomstillstånd och därför blir personskapet hotat om personen inte får hjälp med att upprätthålla sin autonomi och därmed känsla av värdighet. Värdigheten är ett tecken på att andra personer respekterar en annan persons rättigheter och skyldigheter även vid destabilisering och bortfall av autonomi som kan ske vid sjukdom. Vidare skriver Kristensson Ugglå (ibid.) om integritet som innebär att inte såra, skada, förändra eller förstöra andra människors liv men att försöka respektera skydda personens värdighet och autonomi. Slutligen definieras det modern-humanistiska synen på personskapet utav sårbarhet. Sårbarheten är autonomins gränser och en del av människans existensvillkor. Vi är beroende av varandra för vår existens. Sårbarhet motiverar därför behovet av vård- och omsorgsetik (Kristensson Ugglå, ibid.).

Det personfilosofiska perspektivet är viktigt i detta arbete då det behandlar maktförhållandet mellan patienten och vårdpersonalen. Filosofin värderar patientens delaktighet och partnerskap med vårdpersonalen. När delaktighet och partnerskap inte finns är det lätt för patienten att hamna i det *trefaldiga underläget*, vilket innebär ett institutionellt underläge där patienten är längst ner i vårdkedjan, ett existentiellt underläge där patienten känner av lidande på grund av sviktande hälsa och ett kognitivt underläge där patienten befinner sig i ett kunskapsmässigt underläge gentemot vårdpersonalen (Kristensson Ugglå, 2014)

1.6. Problemformulering & Syfte

Problemformulering

Enligt Hälso- och sjukvårdslagen (2017) ska vårdpersonal arbeta för att förebygga ohälsa, ge en god vård och ha respekt för en persons egen värdighet och handla på ett sätt där människors lika värde respekteras. Vidare står det i lagen att målet för all sjukvård ska vara att ge vård på lika villkor för alla. Forskning visar att stigmatisering av personer med fetma och övervikt leder till vårdlidande och ökad ohälsa.

Det är därför av vikt att vårdpersonal bemöter människor med övervikt samt fetma på ett värdigt sätt, där integriteten behålls och mötet utgår ifrån ett personcentrerat sätt för att

främja hälsa. Det är viktigt att blivande sjuksköterskor blir medvetna om sina attityder mot personer med övervikt och fetma redan under studietiden.

Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka sjuksköterskestudenters attityder mot personer med fetma och vad de innebär för vården.

2. Metod

2.1. Metod och tillvägagångssätt

Den modell som har valts för detta arbete är litteraturöversikt enligt Friberg (2017a). Modellen innebär att göra en kartläggning och en helhetsbild över ett område eller problem. Skillnaden mellan att göra en systematisk litteraturstudie och en litteraturöversikt är att en systematisk litteraturstudie är mer omfattande och fokuserad på analysen av kvantitativa artiklar, medan en allmän litteraturöversikt kan innefatta både kvantitativa och kvalitativa artiklar för vidare analys. I en litteraturöversikt görs heller ingen metaanalys som görs i en systematisk litteraturstudie (Friberg, *ibid.*). Då detta arbete är på en kandidatnivå så passar en litteraturöversikt som innefattar vetenskapliga artiklar bra. I själva sökningen av relevanta artiklar väljs deras sammanfattningar ut för vidare granskning. Ett kritiskt förhållningssätt ska genomsyra hela processen från start till slut (Friberg, *ibid.*).

Sökningen efter relevanta artiklar gjordes i databaserna PubMed, CINAHL och PsychINFO. Innan sökningen påbörjades gjordes första sökning i Svensk MeSH och CINAHL headings för att få fram användbara sökord (Karolinska Institutet; EBSCO, 2021). Genom sökord från Mesh-termer och Booleska termer som används i kombination går det lättare att få fram relevanta artiklar som motsvarar syftet. Booleska termer är ord som AND, OR eller NOT, som används för att snäva ner sökningen och få mer relevanta sökningar (Willman et al. 2016).

Databaserna CINAHL, PubMed och PsychINFO valdes för vidare sökning av relevanta artiklar för att motsvara syftet. CINAHL riktar in sig på diverse material som rör omvårdnad. PubMed har också material rörande omvårdnad, men även material inom medicin och tandvård. Psykologi och vetenskap om beteende är material som går att sökas i databasen PsychINFO (Karlsson, 2017)

Den första sökningen gjordes i PubMed med Mesh-terminen Obese, som gav för många träffar för att vara hanterbart. Det lades till Boolesk-terminen AND och CINAHL heading Attitude of Health Personnel, vilket också gav många träffar men ändå hanterbart för att börja leta efter relevanta sammanfattningar. Över ett tiotal sammanfattningar lästes och sex stycken artiklar valdes sedan ut. En ny sökning i PubMed gjordes med MeSH-termerna Obese och Nursing Students genererade många träffar, men inte många relevanta sammanfattningar. Två artiklar valdes slutligen ut. I PubMed behövdes det inte någon avgränsning till peer reviewed då alla artiklar som går att söka på i PubMed är granskade. En helt ny sökning gjordes i databasen CINAHL. Återigen användes MeSH-terminen Obese och CINAHL headings Attitude of Health Personnel, dock resulterade sökningen endast i några få träffar utan användbara sammanfattningar. Därefter byttes sökordet Attitude of Health Personnel ut till Nurse Attitude som gav några fler träffar och slutligen valdes en artikel ut. Fortsatt sökning med olika sökord (se söktabell) genererade inga nya artiklar, då många av de redan valda från PubMed dök upp igen. I databasen PsychINFO gjordes en första sökning på Obese AND Attitude som genererade över 1000-tals träffar, vilket var för mycket att läsa sig igenom. Vidare sökning på Obese AND Nursing Student gjordes istället vilket genererade strax under 100 träffar, varav två artiklar tillsist valdes ut. Resterande sökningar i PsychINFO gav inte några nya artiklar att granska då sökningen genererade samma artiklar som återfanns på PubMed.

2.2 Söktabell

PubMed						
Datum	Sökord	Begränsningar (limits)	Antal träffar	Relevanta abstract	Granskade artiklar	Valda artiklar
210310	Obese AND Attitude of Health Personnel	Nursing Journals	527	15	8	Bara & Sing Hernandez (2018), Hunter et al. (2018), Nicholls et al. (2015), Poon & Tarrant (2009), Yildiz & Yalcinoz Baysal 2018), Ömer Yilmaz & Yabancı Ayhan (2019)
210310	Obese AND Nursing Student	Nursing Journals	306	5	4	Keyworth et al. (2012), Oliver et al. (2020)
210310	Obese AND Nursing Student AND Attitude	Nursing Journals	96	1	0	0

CINAHL						
Datum	Sökord	Begränsningar	Antal träffar	Relevanta abstract	Granskade Artiklar	Valda artiklar
210311	Obese AND Attitude of Health Personnel	Peer reviewed	28	0	0	0
210311	Obese AND Nurse Attitudes	Peer reviewed	33	2	2	Angeles Rodrigues-Gazques et al. (2020)
210311	Obese AND Attitudes AND Nursing students	Peer reviewed	5	0	0	0

PsychINFO						
Datum	Sökord	Begränsningar (limits)	Antal träffar	Relevanta Abstract	Granskade artiklar	Valda artiklar
210318	Obese AND Attitude	Peer reviewed	1712	-	-	-
210318	Obese AND Health Personnel	Peer reviewed	218	10	2	0
210318	Obese AND Nursing Student	Peer reviewed	89	5	2	Darling & Sedar Atav (2018), Usta et al. (2020)

2.3 Material

Exklusionskriterier i sökningarna i alla valda databaser har varit artiklar som innefattar barn och ungdomar under 18 år. Artiklar som innefattar kvinnor som är eller planerar att bli gravida har valts bort. I valet av artiklar har även barnmorskor och skolsjuksköterskor exkluderats. Inklusionskriterier var artiklar som innefattar sjuksköterskestudenter, men också jämförelsestudier mellan sjuksköterskestudenter och färdigutbildade sjuksköterskor. Studenter inom andra omvårdnadsområden, men där ändå sjuksköterskestudenter var en del av studien blev inkluderade. Av de elva valda artiklarna var tre från Storbritannien, tre från Usa, tre från Turkiet, en från Spanien och en från Kina. Nio av de elva artiklarna var kvantitativa artiklar, en var en kvalitativ artikel och en hade använt sig av mixad metod.

Granskningen av valda artiklar gjordes med hjälp av Friberg (2017b) granskningsmall för kvalitativa och kvantitativa studier (se bilaga 1). De två granskningsmallarna har slagits ihop till en då frågorna är mycket likvärdiga i båda mallarna. Frågorna i mallarna har även modifierats och gjorts om till ja och nej frågor för att kunna sätta poäng. Fler ja-svar innebär högre poäng och bättre kvalitet. Poängen delas sedan in i tre kategorier: låg, medel och hög kvalitet.

2.4 Analys

För analysen som görs i detta arbete så följs de steg som Friberg (2017a) rekommenderar för en litteraturoversikt. Analysen ska inledas med att de valda artiklarna ska läsas flera gånger för att sedan skapa en sammanfattning om varje artikel. Andra steget förklarar Friberg (ibid.) är att göra en artikelöversikt (se bilaga) för att underlätta nästkommande steg som innefattar

att se vilka skillnader och likheter de olika studierna har. Skillnader och likheter ska jämföras i alla artiklarnas delar som till exempel problemformulering, metod och resultat. Det sista steget är att påbörja en sortering av de fynd som gjorts. Det är sedan dessa fynd som kan tematiseras och ett resultat formas (Friberg, *ibid.*).

2.5. Etisk granskning

Av de elva artiklar som har valts ut så går det inte att i Yildiz och Yalcinoz (2018) se om den blivit etisk granskad. Barra och Singh Hernandez (2018) och Oliver et al. (2020) har inte blivit godkända av någon etisk kommité men har blivit godkända av respektive universitet där studien har utförts. En studie som blivit godkänd är Hunter et al. (2018) där viktdräkter användes som en simuleringsövning. Viktdräkterna var avsedda för att öka förståelse av hur det är att leva med fetma. Hade studien kunnat utföras på ett annats sätt utan viktdräkter? Även om studien i sig har goda intentioner så tenderar själva användandet av viktdräkter att upplevas som olustigt och stötande. Tankarna går främst studenter som själva har fetma och hur det skulle kännas för studenterna när klasskompisarna tar på sig viktdräkter för att efterlikna ens kroppsform. Klasskompisarna med normativ vikt kan ta av sin sina dräkter efter avslutad simulation och leva sina liv som vanligt utan att behöva stigmatiseras och diskrimineras utifrån sin vikt.

3. Resultat

3.1. Teman

En genomläsning av utvald data enligt Fribergs litteraturöversikt har följande teman och underteman tagits fram; Tillskrivning av negativa karaktärsdrag, vikten av kunskap inom området, villighet att behandla patienten med fetma, sociodemografisk data, attityder & övertygelser och intervention förbättrar attityder och motverkar fettfobi.

Huvudteman:		
Tillskrivning av negativa karaktärsdrag	Vikten av kunskap inom området	Villighet att behandla patienter med fetma

Underteman:		
Sociodemografisk data, attityder & övertygelser	Intervention förbättrar attityder och motverkar fettfobi.	

3.2. Tillskrivning av negativa karaktärsdrag

Negativa attityder och övertygelser gentemot fetma visade sig vara förekommande hos sjuksköterskestudenter i en rad olika studier som granskats. Vidare påvisade flera studier att sjuksköterskestudenter ofta associerar fetma med att individen saknar viljestyrkan att hålla sig i form (Keyworth et al., 2020; Oliver et al., 2020; Darling et al., 2018; Angeles Rodrigues-Gazques et al., 2020; Poon & Tarrant, 2009). De studier som hade använt sig av mätskalan Beliefs about obese persons, BAOP, som berör föreställningar om personer med fetma, uppvisade negativa resultat som kopplades till att sjuksköterskestudenterna trodde att fetma till stor utsträckning var ett val och viljestyrt (Ömer Yilmaz & Yabancı Ayhan, 2019; Usta et al., 2020; Darling & Sedar Atav, 2018). En studie använde sig av Anti-fat attitudes, AFA; ett mätinstrument där studieobjektet själv får fylla i frågor som berör ogillande av fetma, fettfobi samt övertygelser om viljestyrka hos personer med fetma. Sjuksköterskestudenterna som deltog i studien påvisade i sitt genomsnittliga resultat att inneha ett ogillande för fetma, en betydlig rädsla för fett samt ett signifikant hög misstro mot viljestyrkan hos personer med fetma (Angeles Rodrigues-Gazques et al., 2020).

Attityder kring fetma visade sig ha anknytningar till negativa egenskaper som oattraktivitet, lathet och glupskhet (Poon & Tarrant, 2009; Angeles Rodrigues-Gazques et al., 2020). De studier som hade använt sig av Fat phobia scale, FPS; en mätskala som visar egenskaper som förknippas med fetma, visar att en majoritet av sjuksköterskestudenter sammankopplar fetma med negativa egenskaper (Ömer Yilmaz & Yabancı Ayhan, 2019; Poon & Tarrant, 2009; Usta et al., 2020). Mer framträdande egenskaper som förknippas med fetma i studierna är att personer med fetma tycker om mat, äter för mycket, saknar form och är oattraktiva (Ömer Yilmaz & Yabancı Ayhan, 2019; Poon & Tarrant, 2009).

De studier som använde sig av Attitudes towards obese persons, ATOP, berör attityder som finns gentemot personer med fetma, uppvisade att sjuksköterskestudenter ligger något under den neutrala genomsnittspoängen av den studerade populationen (Poon & Tarrant, 2009; Usta et al., 2020; Darling & Sedar Atav, 2018). Detta klargör att sjuksköterskestudenter har negativa attityder gentemot personer med fetma.

En studie använde sig av GAMS-27 obesity prejudice scale, som är ett mätinstrument avsett att mäta negativa och positiva attityder samt övertygelser om personer med fetma. Resultatet bland sjuksköterskestudenter påvisade att de genomsnittligen var benägna att ha fettfobiska attityder (Yildiz & Yalcinoz Baysal, 2018).

3.2.1. Sociodemografisk data, attityder & övertygelser

De allra flesta artiklar samlade även in sociodemografisk data om deltagarna (Ömer Yilmaz & Yabancı Ayhan, 2019; Nicholls et al., 2015; Poon & Tarrant, 2009; Yildiz & Yalcinoz, 2018; Usta et al., 2020; Darling & Sedar Atav, 2018). Vissa studier hade i syfte att jämföra deltagarnas sociodemografiska data med de svar som de fick av andra delar av studien. I Ömer Yilmaz och Yabancı Ayhan (2019), Poon och Tarrant (2009) och Usta et al. (2020) påvisas att sjuksköterskestudenter med högre BMI generellt har bättre attityder gentemot fetma. Att högre BMI ger bättre attityder gentemot fetma är dock inte ett universellt faktum då Yildiz och Yalcinoz Baysal (2018) påvisade att det fanns en korrelation mellan ökande

BMI och negativa attityder gentemot fetma. Nicholls et al. (2015) påvisade att BMI kan sakna inverkan. Vidare påvisas en relation mellan träning och negativa attityder gentemot fetma. Sjuksköterskestudenter som tränar regelbundet, håller sig till dieter eller aktivt kämpar med att bibehålla sin vikt på andra sätt har generellt sämre attityder och övertygelser mot och om fetma (Darling & Sedar Atav, 2018; Usta et al., 2020).

Kön var en sociodemografisk faktor som skiljde de olika studierna åt. Vissa av studierna påvisade att män generellt sett har sämre attityder och övertygelser om personer med fetma (Poon & Tarrant, 2009; Angeles Rodrigues-Gazques et al., 2020). Dock visade en studie av Usta et al. (2020) att kvinnor hade sämre attityder och övertygelser om personer med fetma och Ömer Yildaz och Yabanci Ayhan (2019) menade det inte uppvisades någon signifikant skillnad mellan köns attityder och övertygelser.

Andra sociodemografiska faktorer som behandlats i studierna och uppvisat signifikant positiv påverkan på attityder och övertygelser är ifall sjuksköterskestudenten har en familjemedlem eller närstående som har fetma menar Ömer Yildaz och Yabanci Ayhan (2019), Darling och Sedar Atav (2018) samt har högre ålder (Darling & Sedar Atav, 2018).

Flera av studierna som använts till denna uppsats är komparativa studier där färdiga sjuksköterskors och sjuksköterskestudenters attityder och övertygelser gentemot fetma mättes separat och sedan jämfördes. Genomgående visade resultaten att färdiga sjuksköterskor har avsevärt sämre attityder gentemot personer med fetma och mycket sämre övertygelser om dem (Ömer Yildaz & Yabanci Ayhan, 2019; Poon & Tarrant, 2009; Keyworth et al., 2012). Det påvisades dock att attityder gentemot fetma och patienter med fetma inte speglar sjuksköterskestudenters villighet att behandla patienter med fetma (Poon & Tarrant, 2009; Usta et al., 2020).

3.3. Vikten av kunskap om området

Många av studierna betonar vikten kunskap har för att förbättra attityder gentemot och övertygelser om personer med fetma bland sjuksköterskestudenter och sjukvårdspersonal överlag (Barra & Singh Hernandez, 2018; Hunter et al., 2018; Keyworth et al., 2012; Oliver et al., 2020; Angeles Rodrigues-Gazques et al., 2020; Usta et al., 2020; Darling & Sedar Atav, 2018). Ett exempel där detta påvisas är i hur sjuksköterskestudenter som kommit längre i sin utbildning har bättre attityder än de som precis börjat utbildningen (Usta et al., 2020). Dock betonas också bristen av tillräckligt lärande om ämnet inom sjuksköterskans grundutbildning (Keyworth et al., 2012). Sjuksköterskestudenter som fått mer kunskap, exempelvis i form av en interventionsstudie, uppvisar ånger över tidigare åsikter om och bemötanden av personer med fetma (Barra & Singh Hernandez, 2018).

3.3.1. Intervention förbättrar attityder och motverkar fettfobi.

Flera av studierna som valts ut för denna uppsats är interventionsstudier som haft i syfte att genom sin intervention förbättra sjuksköterskestudenters attityder gentemot och övertygelser om personer med fetma (Barra & Singh Hernandez, 2018; Hunter et al., 2018; Oliver et al., 2020). I Barra och Singh Hernandez (2018) studie var interventionen utformad som seminarier i kombination med undervisning om fetma och konsekvenserna av att vårdens diskriminering av personer med fetma. Sjuksköterskestudenterna fick fylla i en enkät, som avsedde att undersöka deras attityder gentemot personer med fetma, både före och efter interventionen. Enkäten som fylldes i efter interventionen påvisade att

sjuksköterskestudenterna blev mer öppna, kommunikativa samt fick positiva föreställningar om personer med fetma (Barra & Singh Hernandez, 2018).

I Hunter et al. (2018) interventionsstudie delades sjuksköterskestudenter upp i två grupper. Var grupp fick fylla i en enkät, som avsedde att undersöka deras attityder gentemot fetma samt personer med fetma. Efter att enkäterna fylldes i fick en av grupperna genomföra interventionen, vilket var att utföra en rad olika aktiviteter i en viktdräkt. När interventionen var genomförd fick den gruppen som deltagit göra enkäten på nytt. Resultatet påvisade att de som deltagit i interventionen hade mycket bättre attityder i jämförelse med den andra gruppen samt sina egna tidigare resultat. De som hade deltagit i interventionen hade också fått en ökad förståelse gällande respons till personer med fetma, vad för egenskaper personer med fetma tycktes ha samt stödjande rollen gentemot personer med fetma (Hunter et al., 2018).

En annan interventionsstudie tog sig formen av sensitivitetsträning för sjuksköterskestudenter (Oliver et al., 2020). Interventionen var utformad av dietister och handlade om stigma gentemot överviktiga inom vården, vilka konsekvenser det kan ha och olika anledningar till övervikt samt verktyg för hur sjukvårdspersonal kan arbeta med sina fördomar. Enkäter, avsedda att undersöka sjuksköterskestudenternas attityder gentemot personer med fetma, fylldes i innan och efter interventionen. Resultatet av studien påvisade att sjuksköterskestudenterna uppvisade bättre attityder gentemot övervikt och överviktiga patienter i den undersökning som gjordes efter intervention än den före interventionen (Oliver et al., 2020).

3.4. Villighet att behandla patienter med fetma

Flera studier tar upp att sjuksköterskestudenter, trots negativa attityder och övertygelser (Poon & Tarrant, 2009; Usta et al., 2020), är villiga och redo att erbjuda likvärdig vård till personer med fetma (Nicholls et al., 2015). I en studie där sjuksköterskestudenter slumpmässigt parades ihop med fyra olika patienter, varav tre hade fetma, för att erbjuda rådgivning blev resultatet att alla patienterna fick bra och utförlig rådgivning oavsett kroppsform (Nicholls et al., 2015). Vidare nämns att de negativa attityder och övertygelser som fanns bland sjuksköterskestudenter inte nödvändigtvis behöver översättas i sämre vård av personer med fetma (Poon & Tarrant, 2009; Usta et al., 2020).

Dock nämns det att sjuksköterskestudenter som skulle få ineliggande patienter med fetma på sjukhus gärna sätter in dessa på dieter. Vidare påpekades det att arbete med patienter som har fetma kan vara väldigt fysiskt påfrestande för vårdarens egen kropp som vid förflyttningsmoment eller vårdande av patient i säng (Poon & Tarrant, 2009).

4. Metoddiskussion

En av nackdelarna med att välja att göra en litteraturöversikt är att urvalet av artiklar kan bli selektivt för att passa uppsatsens syfte. Om vi istället gjort en intervjustudie hade vi kunna gå in mer öppna inför vad för attityder som sjuksköterskestudenter har gentemot personer med fetma, även om det i slutändan alltid är forskningsfrågan som styr. Vi anser dock att vi har ett

brett spektrum av artiklar och lyckats få med artiklar som inte presenterar en variation resultat.

Tre av studierna är gjorda i Turkiet och en i Kina, resterande valda studier är utförda inom västvärlden. Det hade varit intressant att se vad forskning säger i andra delar av världen utanför västvärlden. Hade resultatet visat på samma attityder i ett land där skönhetsidealet är att ha en tjock kroppsform? Vidare forskning skulle kunna bedrivas inom detta område på olika platser i världen.

En styrka med metoden som använts är de söktermer som använts. Söktermerna gav många resultat och påvisar att ämnet har en stor del forskning i sig. Dock kan det vara viktigt att betona att studierna som presenterades via de sökningar som gjordes oftast hade gjorts mellan 2000 till 2010 eller 2016 och framåt. Detta påvisar antingen ett stort bortfall i intresse för studier inom området mellan 2010 och 2016 eller att söktermerna som använts kunde expanderats och förbättrats.

Att välja detta ämne som handlar om bemötande av personer med fetma kanske uppfattas som förbiseende av den ohälsosamma aspekten av att ha fetma. Vi anser dock att få hjälp med sin fetma börjar med de attityder vi bär med oss. Det hjälper ingen person att vi som blivande sjuksköterskor har förutfattade meningar om personer med fetma. Vi måste kunna se förbi en människas utseende och möta personen där hen befinner sig just nu i livet. Vi anser för att hjälpa en person med sin fetma måste vi börja med att lyssna och en persons resurser och inte bara risker.

5. Resultatdiskussion

5.1. Resultatdiskussion

Resultatet talar för att sjuksköterskestudenters attityder gentemot fetma är utbrett negativa. Vidare går det att konstatera att problemet gällande sjuksköterskestudenters negativa attityder gentemot fetma och patienter med fetma inte är reserverade för länder i väst. Studier från Kina och Turkiet påvisar ett lika negativt resultat bland sina sjuksköterskestudenters uppfattning av fetma och patienter med fetma. Detta kan påvisa överförbarhet i ett globalt sammanhang där även Sverige räknas med. Den globala attityden, utifrån de studier som tagits del av i detta arbete, är negativ och de föreställningar som finns är överväldigande negativa. Föreställningar om att patienter med fetma gillar är extra förtjusta i mat, har svårt att behärska sitt matintag och därför äter för mycket påverkar hur sjuksköterskestudenter lägger upp handlingsplaner.

Det skrivs eller sägs ofta att personer med fetma och övervikt skulle "lida av fetma". Det tål att reflekteras över. Lider alla personer med fetma av sin fetma? Vi har medvetet valt att inte formuleras oss att "lida av fetma" och har istället använt oss av personer med fetma. Det är på grund av att vi omöjligt kan veta om alla med fetma lider av den. Sedan känns det bara som ytterligare ett sätt att spä på de negativa attityderna när vi använder oss av lidande och fetma i samma mening. Även om fetma i sig är dokumenterat ohälsosamt betyder inte det att en person med fetma upplever sig själv ohälsosam och lidande. Hälsa handlar om mycket mer än

att vara frisk från sjukdom (Willman, 2014). Vi upplever att de negativa attityder sjuksköterskestudenter hade i artiklarna också kan skapa ohälsa. Vad vi upplever kan skapa lidande är dåligt och kränkande bemötande från vårdpersonal. Wiklund Gustin (2014) lyfter att dåligt och kränkande bemötande kan skapa ett vårdlidande.

Dock visar vår analys att sjuksköterskestudenters attityd inte behöver påverka den vård som hen är villig att ge. Samtidigt ges exempel på hur sjuksköterskestudenter gärna sätter in patienter med fetma på dieter om de blir inlagda inom slutenvården. Detta påvisar att beroende på vad sjuksköterskestudenter ser som problem, fetma i detta fall, så formulerar de ett svar på detta, det vill säga diet utan konsultation med patienten. Detta sätt att utföra omvårdnad står i direkt kontrast med den personcentrerade vården som argumenterar för att personens autonomi, värdighet och integritet ska värnas. Hur värnas patientens autonomi när hen själv inte får välja sin kost eller vara delaktig i vad som anses vara dennes problem? Hur värnas patientens värdighet när hen inte själv längre kan försvara sin autonomi? Hur värnas patientens integritet när hen inte själv får bestämma över vad som ska förändras i hens liv? Patientens egen upplevelse av sin hälsa ignoreras och personcentrering bortfaller till fördel för det mätbara biologiska och det som biomedicinen definierar som ett sjukdomstillstånd (fetma) i fokus. Fetma behöver inte nödvändigtvis vara ett uppfattat hälsoproblem för patienten själv.

Det går inte att peka ut en särskild grupp av sjuksköterskestudenter som är mer negativ gentemot fetma och patienter med fetma. De studier som presenterats i detta arbete har påvisat mycket olika fynd när de jämfört socio-demografisk data med attityder och övertygelser gällande fetma. Detta kan peka på att generella och mer universella insatser kan vara relevanta för att förbättra de negativa attityder och föreställningar som finns.

Vårt resultat visar att kunskapsförhöjning effektivt motverkar negativa attityder och föreställningar bland sjuksköterskestudenter. Olika studier som använt sig av olika insatser och interventioner påvisade alla en generell förbättring av attityder och övertygelser bland sjuksköterskestudenter gentemot fetma och patienter med fetma. Sjuksköterskestudenterna visade sig bli mer öppna för att värna om patientens autonomi, värdighet samt integritet efter interventionerna. Dock är det viktigt att diskutera etiska dilemman i förhållande till sådana sociala insatser. Även metoderna som används för att förhöja kunskap måste vara förenliga med den personcentrerade vården och personfilosofiska etiken.

En av interventionsstudierna i vår studie krävde att deltagarna skulle utföra en rad olika aktiviteter iförda en viktdräkt. Resultatet påvisade att sjuksköterskestudenter fick förbättrade attityder, förståelse och övertygelser gentemot fetma och patienter med fetma. Vi upplever studien vanskelig ur etisk synpunkt då interventionen i sin tur kan stigmatisera de sjuksköterskestudenter som själva har fetma, när de måste delta i en sådan aktivitet eller se andra delta i en sådan aktivitet. Kanske hade det räckt att tejpa på sig vanliga vikter och gå runt med? Eller seminarier där personer med fetma bjuds i för att prata om deras erfarenheter? Andra studiers interventioner påvisade tydligt att insatser som föreläsningar om stigmatisering, kost och bemötande påverkade negativa attityder och föreställningar om fetma och patienter med fetma i positiv riktning.

Ett intressant fynd var att de studier som jämförde sjuksköterskestudenters och färdiga sjuksköterskors attityder påvisade att färdigutbildade sjuksköterskor hade mer negativ attityd gentemot fetma och personer med fetma. Detta går att sätta i kontrast med att den sociodemografiska profilen i de flesta studier påvisade att ju längre sjuksköterskestudenter

kom i utbildningen desto bättre attityder hade de gentemot fetma och patienter med fetma. Hur kommer det sig att färdigutbildade sjuksköterskor hade sämre attityder gentemot personer med fetma än sjuksköterskestudenter. Tankar som uppstår är om det kan ha att göra med den vårdkultur som finns där den färdigutbildade sjuksköterskan blir anställd som "smittar av sig" till de nyanställda? Vi har sett att samhället i stort stigmatiserar personer med fetma. Är det de starka samhällsbilderna som påverkar vården och motverkar studietidens insikter? Det kan också vara relaterat till den underliggande hälsohetsen i vårt samhälle. Vi vet att dessa negativa attityder inte leder till förbättrad hälsa. Lewis et al. (2011) påpekar att den stigmatisering vårdpersonal utsätter personer med fetma för leder till sämre hälsa. I studien framgår att personer som utsätts för stigmatisering och blir tillsagda att de bara är lata och börjar tro på det och blir mindre benägna att börja med fysisk aktivitet (Lewis et al. 2011).

5.2. Implikationer för vårdutbildningar

Utifrån ovanstående går det att betona vikten av kunskap för att motverka det trefaldiga underläget patienter enligt Kristensson Ugglå (2014) befinner sig i. Sjuksköterskestudenters negativa attityder och övertygelser gentemot fetma och patienter med fetma hindrar deras professionella förhållande till patienten från att inneha respekt för autonomi, värdighet och integritet, detta resulterar i att de reproducerar patientens underläget i relationen. Vi förespråkar kunskapsförhöjande insatser, då sjuksköterskestudenten, har visat sig kunna etablera en relation till patienten där patientens egen uppfattning om sin hälsa och livssituation står i fokus. Med grund i patientens egen uppfattning om sin hälsa och sin livssituation kan sjuksköterskestudenter handla för att respektera autonomi, värdighet och integritet och minska påverkan från det trefaldiga underläget patienten befinner sig i. Slutligen anser vi likt Brandheim (2017) att en åttonde diskrimineringsgrund bör införas, som innebär att ingen ska kunna bli diskriminerad av myndighetsperson eller organisation. Detta anser vi kunna öka tryggheten hos en person med fetma som söker vård.

5.3 Förslag för vidare forskning

Det intressanta fynd som gjordes kring skillnaden mellan sjuksköterskestudenters och färdiga sjuksköterskors attityder och övertygelser gentemot fetma och patienter med fetma kan ligga till grund för vidare forskning. Som uppvisat i resultatdiskussionen betonade studier i sin sociodemografiska profil att sjuksköterskestudenter som kommit längre i sin utbildning oftast påvisade bättre attityder och övertygelser gentemot fetma och patienter med fetma. Det måste därför uppstå något efter utbildningen som får färdiga sjuksköterskor att regrediera i sina attityder och övertygelser. Det skulle därför vara intressant att forska om vad som får färdiga sjuksköterskor att ha sämre attityder och övertygelser än sjuksköterskestudenter gentemot fetma och patienter med fetma.

6. Slutsats

Denna litteraturöversikt påvisar att det finns utbredda fettfobiska attityder bland sjuksköterskestudenter, dock även att dessa väldigt effektivt kan motverkas med utbildning

och kunskapsförhöjning. Även bristen på utbildning om ämnet påpekas. Den slutsats som tagits med grund i detta är att sjuksköterskeutbildningar, världen över, behöver förbättra sina läroplaner med extra utbildning om patientbemötande samt kunskap om fetma.

Referenslista:

Angeles Rodriguez-Gazques, M., Ruiz-Iglesias, A., & Gonzalez-Lopez, J. R. (2020). Changes in anti-fat attitudes among undergraduate nursing students. *Nurse Education Today*, 95(2020), Artikel 104584. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104584>

Barra, M., & Singh Hernandez, S. S. (2018) Too big to be seen: weight-based discrimination among nursing students. *Nursing Forum - A Independent Voice For Nursing*. 53(4), 529-534. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1111/nuf.12282>

Brandheim, S. (2017). *A systemic stigmatization of fat people*. [Doktorsavhandling, Karlstads Universitet.]

Darling, R., & Atav, S. A. (2018). Attitudes Toward Obese People: A Comparative Study of Nursing, Education and Social Work Students. *Journal of Professional Nursing*, 35(2), 138-146. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2018.07.009>

Diskrimineringslag (SFS 2008:567). Arbetsmarknadsdepartementet. [Diskrimineringslag \(2008:567\) Svensk författningssamling 2008:2008:567 t.o.m. SFS 2017:1128 - Riksdagen](#)

Diskrimineringsombudsmannen. (2021) *Vad är diskriminering?* (Hämtad 24-03-2021) från [Diskriminering - vad är det? | DO](#)

EBSCO. (2021). *Cinahl Database*. (Hämtade 18-03-2021) från <https://www.ebsco.com/products/research-databases/cinahl-database>

Eklund, M., & Forsberg, A. (2016) Fetmakirurgi. I C. Kumlien., & J. Rystedt (Red.) *Omvårdnad & kirurgi* (uppl. 1:4., s. 289-299). Lund: Studentlitteratur.

Folkhälsomyndigheten (2020). *Minska stigmatisering kopplad till psykisk ohälsa*. (Hämtad 25-03-2021) från [Minska stigmatisering kopplad till psykisk ohälsa — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#)

Folkhälsomyndigheten. (2021). *Övervikt och fetma*. (Hämtad 23-02-2021) från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/overvikt-och-fetma/>

Friberg, F. (2017a) Att göra en litteraturoversikt. I F. Friberg (Red.) *Dags för uppsats - vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (uppl. 3:5., S. 141-152). Lund: Studentlitteratur

Friberg, F. (2017b) Bilaga III Granskningsfrågor för kvalitativa respektive kvantitativa studier. I F. Friberg (Red.) *Dags för uppsats - vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (uppl. 3:5., s.187-188). Lund: Studentlitteratur

Hatzenbuehler, M. L., Keyes, K. M., & Hasin, D. S. (2009). Association between perceived weight discrimination and the prevalence of psychiatric disorders in general population. *Obesity (Silver Spring)*, 17(11), 2033-2039. [https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1038/oby.2009.131](https://doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1038/oby.2009.131)

Hunter, J., Rawlings-Anderson, K., Lindsay, T., Bowden, T., & Aitken, L.M. (2018). Exploring student nurses' attitudes towards those who are obese and whether these attitudes change following a simulated activity. *Nurse Education Today*, 65(2018), 225-231. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.03.013>

Hälso- och sjukvårdslag (SFS 2017:30). Socialdepartementet. [Hälso- och sjukvårdslag \(2017:30\) Svensk författningssamling 2017:2017:30 t.o.m. SFS 2020:1043 - Riksdagen](#)

Karlsson, E-K. (2017) Informationssökning. I M. Henricson (Red.) *Vetenskaplig teori och metod - från idé till examination inom omvårdnad* (uppl. 2:3., s. 81-97) Lund: Studentlitteratur.

Karolinska Institutet. (u.å.) *Svensk MeSH*. (Hämtad 16-03-2021) [Svensk MeSH \(ki.se\)](#)

Keyworth, C., Peters, S., Chisholm, A., & Hart, J. (2012). Nursing students' perceptions of obesity and behaviour change: Implications for undergraduate nurse education. *Nurse Education today*, 33(5), 481-485. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2012.05.016>

Kristensson Uggla, B. (2014) Personfilosofi - filosofiska utgångspunkter för personcentrering inom hälso- och sjukvård. I I. Ekman (Red.) *Personcentrering inom hälso- och sjukvård - Från filosofi till praktik* (uppl. 1., s. 21-67). Stockholm: Liber.

Lewis, S., Thomas, S. L., Warwich Blood, R., Castle, D. J., Hyde, J., & Komesaroff, P. A. (2011). How do obese individuals perceive and respond to the different types of obesity stigma that they encounter in their daily lives? A qualitative study. *Social Science & Medicine* 73(9), 1349-1356. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.08.021>

Nicholls, W., Pilsbury, L., Blake, M., & Devenport, T. J. (2015). The attitudes of student nurses toward obese patients: A questionnaire study exploring the association between perceived causal factors and advice giving. *Nurse Education Today*, 37(2016), 33-37. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.11.009>

Oliver, T. L., Qi, B-B., Sherkman, R., Diewald, L., & Smeltzer, S. C. (2020). Weight Sensitivity Training Among Undergraduate Nursing Students. *Journal of Nursing Education*, 59(8), 453-456. DOI:10.3928/01484834-20200723-06

Phelan, S. M., Burgess, D. J., Yeazel, M. W., Hellersted, W. L., Griffin, J. M., & van Ryn, M. (2015). Impact of weight bias and stigma on quality of care and outcomes for patients with obesity. *Obesity reviews*, 16(4), 319-326. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1111/obr.12266>

Poon, M-Y., & Tarrant, M. (2009). Obesity: attitudes of undergraduate student nurses and registered nurses. *Journal of Clinical Nursing*, 18(16), 2355-2365. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1111/j.1365-2702.2008.02709.x>

Rössner, S. (2002). Utbredd diskriminering av fetma. *Läkartidningen*, 99 (49), 4996-4998.

Svensk sjuksköterskeförening (2017). *ICN:s Etiska kod för sjuksköterskor*. (Hämtad 16-03-2021) [icns etiska kod för sjuksköterskor 2017.pdf \(swenurse.se\)](https://www.swenurse.se/etiska-kod-for-sjukskoterskor-2017)

Svensk sjuksköterskeförening (2016). *Värdegrund för omvårdnad*. (Hämtas 22-03-2021) [värdegrund för omvårdnad reviderad 2016.pdf \(swenurse.se\)](https://www.swenurse.se/vardegrund-for-omvardnad-reviderad-2016)

Tsenkova, V. K., Carr, D., Schoeller, D. A., & Ryff, C. D. (2011). Perceived weight discrimination amplifies the link between central adiposity and nondiabetic glycemic control (HbA1c). *Annals of Behavioral Medicine*, 41(2), 243– 251. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1007/s12160-010-9238-9>

Usta, E., Bayram, S., & Altinbas Akkas, Ö. (2020). Perceptions of nursing students about individuals with obesity problems: Belief, attitude, phobia. *Perspectives in Psychiatric Care*, 06 September 2020. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1111/ppc.12613>

Wiklund Gustin, L. (2014) Lidande - en del av människans liv. I F. Friberg., & J. Öhlén (Red.) *Omvårdnadens grunder - perspektiv och förhållningssätt* (uppl. 2:4., s.269-295) Lund: Studentlitteratur

Willman, A., Bahtsevani, C., Nilsson, R., & Sandström, B. (2016). *Evidensbaserad omvårdnad – En bro mellan forskning och klinisk verksamhet* (uppl. 4). Studentlitteratur.

Willman, A. (2014) Hälsa och välbefinnande. I A-K. Edberg., & H. Wijk (Red.) *Omvårdnadens grunder - hälsa och ohälsa* (uppl. 2:4., s. 37-51). Lund: Studentlitteratur.

World Health Organization. (u.å). *Obesity*. (Hämtad 14-03-2021) från https://www.who.int/health-topics/obesity#tab=tab_1

Wu, Y-K., & Berry, D. C. (2017). Impact of weight stigma on physiological and psychological health outcomes for overweight and obese adults: A systematic review. *JAN - Leading Global Nursing Research*, 74 (5), 1030-1042. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1111/jan.13511>

Yildiz, M., & Yalcinoz Baysal, H. (2018). Prejudice against obesity in university students studying in health-related departments. *Perspectives in Psychiatric Care*, 55(2), 170-174. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1111/ppc.12314>

Ömer Yilmaz, H., & Yabancı Ayhan, N. (2019). Is there prejudice among health professionals? A sample of student nurses and registered nurses. *Perspect Psychiatric Care*, 2019(55), 262-268. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1111/ppc.12359268>

Bilagor

Bilaga 1

Granskningsmall:

Modifierad granskningsmall för kvalitativa och kvantitativa studier enligt Friberg (2017b) modell med förslag på frågor.

<u>Frågor</u>	<u>Ja</u>	<u>Nej</u>
Finns det ett tydligt problem formulerat?		
Är problemformuleringen avgränsad?		
Finns ett tydligt syfte formulerat?		
Är undersökningsspersonerna/urvalet väl beskrivna?		
Finns inklusions- och exklusionskriterier med i urvalet?		
Har data analyserats på ett relevant sätt för kvalitativ metod respektive kvantitativ metod?		
(Vid kvantitativ studie, redovisas vilka statistiska metoder som använts?)		
Är resultatet tydligt redovisat?		
Framgår det tydligt om studien är etiskt granskad?		
Finns det en metoddiskussion?		
Sker en återkoppling till teoretiska antaganden, till exempel vårdvetenskapliga antaganden?		

Ett Ja-svar ger ett poäng.

Vi har bedömt kvalitet följande:

- 1-5 poäng: Låg kvalitet
- 6-8 poäng: Medel kvalitet
- 9-11 poäng: Hög kvalitet

Bilaga 2

Artikelbilaga:

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Urval	Resultat	Kvalitet enl Fribergs modifierade granskningsmall
Angeles Rodriguez-Gazques et al. 2020 Spanien	Changes in anti-fat attitudes among undergraduate nursing students.	Syftet med studien är att undersöka fettfobiska attityder bland sjuksköterskestudenterna.	Studiens design är en enkät om fettfobi som alla deltagare fick svara på individuellt. Enkäten är AFA (Anti-Fat Attitudes) som behandlar tre områden: Rädsla om fett, ogillande samt viljestyrka	578 sjuksköterskestudenterna deltog	Enkäten påvisade en gradvis förbättring i attityder ju längre studenterna kom i sin utbildning. Män visade sig också hade sämre attityder än kvinnor gentemot fetma och personer med fetma i kategorierna viljestyrka samt ogillande. Studien har fått etiskt godkännande av universitet innan utförandet av studien.	Hög
Barra et al. 2018	Too big to be seen: weight-based discrimination among nursing students.	Se om sjuksköterskestudenternas attityder mot personer med fetma	En interventionsstudie där deltagarna får undervisning om	103 sjuksköterskestudenterna under deras praktik på en kirurgisk avdelning	Deltagarna i studien påvisade bättre attityder efter en intervention och	Medel

USA		kan ändras efter en intervention	fetma och delta i seminarium.		några ångrade sig hur det hade uttryckt sig innan de fick undervisningen	
Darling et al. 2018 USA	Attitudes Toward Obese People: A Comparative Study of Nursing, Education and Social Work Students.	Studiens syfte är att jämföra sjuksköterskestudenters åsikter med socionomstudenter om personer med fetma.	Studiens design är en enkät innehåll and ATOP (Attitudes towards obese persons) och BAOP (Beliefs about obese persons) samt en del gjord för att samla in socio-demografisk data.	403 sjuksköterskestudenterna, 35 lärarstudenter, och 88 socionomstudenter	Sjuksköterskestudenterna påvisades ha sämre attityder gentemot personer med fetma än socionomstudenterna. Studenter som hade en vän eller närstående som har fetma var mer positiva gentemot personer med fetma. Studenter som tränade när vid möjligt av tid hade mer positiva attityder gentemot personer med fetma än de som följde ett strikt schema. Studenter över 50 år hade betydligt positivare tankar kring att fetma inte är något självvalt. Socionomstudenterna var mer benägna att tro på att fetma inte är självvalt gentemot	Hög

					sjuusköterskestudenterna.	
Hunter et al. 2018 Storbritannien	Exploring student nurses' attitudes towards those who are obese and whether these attitudes change following a simulated activity.	Syfte var att se om sjuusköterskestudenternas attityder gentemot personer med förbättras efter interventionen.	En mixad metod bestående av både kvalitativ och kvantitativ metod. En jämförelsestudie mellan två grupper där en av grupperna innefattar en intervention. Båda grupper fick göra "Nurses' attitudes towards obesity and obese patients scale" (NATOOPS) enkäten	Studiens deltagare bestod av två grupper av sjuusköterskestudenterna. Grupp 1 bestod av 32 personer och grupp 2 av 29 personer.	Grupp 1 fick endast göra enkäten och inget mer, de visade även sämre resultat än grupp 2 svarsmässigt. Grupp 2 fick göra om enkäten direkt efter att de deltagit i en serie aktiviteter (interventionen) medan de hade på sig en tjockdräkt. Resultatet påvisade att studenterna i grupp 2 svarade bättre på enkäten och hade fått en ökat förståelse gällande respons till patienter med fetma, vad för egenskaper patienten med fetma tycktes ha samt stödjande rollen gentemot patienter med fetma..	Hög

<p>Keyworth et al. 2012 Storbritannien</p>	<p>Nursing students' perceptions of obesity and behaviour change: Implications for undergraduate nurse education.</p>	<p>Studiens syfte är undersöka uppfattningar om fetma, potentiella hinder i en patients vikt hantering samt färdighetsbehov hos sjuksköterskestudenterna</p>	<p>Metoden för datainsamling var semi-strukturerade intervjuer som innehöll många öppna frågor kring de syften som studien ämnade att besvara.</p>	<p>20 deltagare, varav 19 kvinnor och en man.</p>	<p>Studenternas svar bildade tre teman: hos vem ansvaret kring vikt förlust ligger, om sjuksköterskans egna vikt påverkar möjligheten till att främja viktminskning hos patienten samt sjuksköterskans negativa attityder. Deltagarna uppvisade även negativa attityder gentemot patienter med fetma. Sjuksköterskestudenterna larmade om en bristande utbildning inom hälsovanor med fokus på vikt och matvanor då majoriteten av utbildningen om hälsovanor fokuserade på alkohol och tobak.</p>	<p>Hög</p>
<p>Nicholls et al. 2015 Storbritannien</p>	<p>The attitudes of student nurses toward obese patients: A questionnaire study exploring the association between</p>	<p>Syftet med studien är att se om sjuksköterskestudenters villighet att rådgöra personer med fetma</p>	<p>Kvasi-experimentell metod Sjuksköterskestudenterna fick en av fyra olika hypotetiska</p>	<p>92 sjuksköterskestudenterna deltog i studien, varav 85 av dem var kvinnor, 3 män och 4 som identifiera sig</p>	<p>Visar inget särskilt samband mellan vad för sorts rådgivning patienten fick och ifall patienten hade fetma eller inte, eller</p>	<p>Hög</p>

	perceived causal factors and advice giving	påverkas av kausala faktorer bakom fetma, attityder gentemot personer med fetma samt sjuksköterskestudenters egna BMI	patienter, varav tre av dessa patienter hade fetma (alla tre med varsin orsak; Socialt, medicinskt samt beteenderelaterat). Därefter skulle sjuksköterskestudenterna erbjuda patienterna rådgivning från en 5-stegsskala som började med att inte ge något råd alls till att ge rådgivning gällande diet.	som icke binära.	mellan rådgivning och deltagarnas egna BMI	
Oliver et al. 2020 USA	Weight Sensitivity Training Among Undergraduate Nursing Students.	Studien är en interventionsstudie med syfte att förbättra attityder gentemot personer med fetma bland sjuksköterskestudenterna.	Studien tog sig form i läroverkets läroplan genom att ha en attitydundersökning innan och efter sensitivitetsträningen (interventionen).	125 sjuksköterskestudenterna, varav 119 kvinnor och sex män. Alla gick tredje året på sin utbildning.	Resultatet av studien var att sjuksköterskestudenterna uppvisade bättre attityder gentemot fetma och patienter med fetma i den undersökning som gjordes efter intervention än den före interventionen. En specifik ökning var i tankar kring om att fetma var något som patienten själv kontrollerar och	Medel

					därför orsakat sig själv.	
Poon et al. 2009 Kina	Obesity: attitudes of undergraduate student nurses and registered nurses.	Att undersöka sjuksköterskestudenters samt färdigutbildade sjuksköterskors attityder gentemot fetma och hur personer med fetma vårdas	Jämförelsestudie mella färdigutbildade sjuksköterskor och sjuksköterskestudenterna. Enkätstudie.	316 sjuksköterskestudenterna och 99 färdiga sjuksköterskor.	Båda grupper förknippade fetma med negativa egenskaper som oattraktivitet, lathet och glupskhet. Dock kände majoriteten av deltagarna obekvämlighet, äckel eller otålighet vid själva vårdandet av patienter med fetma. Färdiga sjuksköterskor påvisade mer negativa associationer med fetma än de som fortfarande studerar.	Hög
Usta et al 2020 Turkiet	Perceptions of nursing students about individuals with obesity problems: Belief, attitude, phobia.	Studiens syfte är att fastställa sjuksköterskestudenternas tankar, attityder och fobier kring individer med fetma.	Studiens design är att sjuksköterskestudenterna fick delta i att göra studiens enkät som innehöll en socio-demografisk bit, FPS (Fatphobia scale), T-BAOP (Turkish beliefs about obese persons scale) och T-ATOP (Turkish	658 sjuksköterskestudenterna	Resultatet av studien påvisade att kvinnor i större utsträckning hade negativa attityder kring fetma än män. Vidare påvisades att de studenter som själv aktivt kämpar med sin vikt genom dieter och regelbunden träning	Hög

			attitudes towards obese persons scale)		innehar mer negativa attityder gentemot fetma än de som inte gjorde det. De studenter som själva hade fetma uppvisade mindre negativa attityder gentemot personer med fetma än de som var normalvikt. De studenter som gick sista året på utbildningen uppvisade bättre attityder gentemot fetma än de som gick första året. Studien påvisade dock att det inte fanns ett sammanband mellan villighet till att ge personer med fetma vård och fettfobi, men att de som de som inte ville ge vård också hade negativa attityder.	
Yildiz et al. 2018	Prejudice against obesity in university students studying in	Kartlägga graden av fördomar gentemot personer med fetma som finns bland	Studiens metod var en deskriptiv enkät där deltagarna fyllde i information rörande socio-demografiska	1200 sjuksköterskestudenter tillfrågades, 729 av dessa valde att vara med i studien.	Deltagarna generellt uppvisade en negativ inställning personer med fetma, där en	Medel

Turkiet	health-related departments.	hälso- och sjukvårdsstudenter.	detaljer, deras attityder gentemot personer med fetma, hur de beskriver sig själva samt fetma inom deras familjehistoria i en serie poängbaserade skalor		starkare attityd kom från tjejerna även om de hade genomsnittligen lägre BMI än männen som deltog i studien	
Ömer et al. 2019 Turkiet	Is there prejudice against obese persons among health professional? A sample of student nurses and registered nurses.	Se om det finns fördomar om personer med fetma hos sjuksköterskestudenter och färdiga sjuksköterskor	Intervju baserad på en enkät som behandlar demografisk information. Jämförelsestudier mellan studenter och färdiga sjuksköterskor	Sammanlagt 379 deltagar. 190 av dom var sjuksköterskestudenter och de andra 189 var färdigutbildade sjuksköterskor.	Båda grupper påvisade negativa attityder mot personer med fetma. Färdiga sjuksköterskor visade sig ha mer negativa attityder än studenterna.	Hög